

YOSHLAR TADBIRKORLIGINI TASHKIL ETISHDA NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARNING O‘RNI

РОЛЬ НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ НЕКОММЕРЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ В РАЗВИТИИ МОЛОДЕЖНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

THE ROLE OF NON-GOVERNMENTAL AND NON-PROFIT ORGANIZATIONS IN THE DEVELOPMENT OF YOUTH ENTREPRENEURSHIP

Mirzaxalov Sardorbek Jamoliddinovich

*Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti
Gumanitar fanlar va jismoniy tarbiya kafedrası mudiri PhD, Dotsent
e-mail: butsefal-991@mail.ru
Tel: +998 99 977 69 91*

Annotatsiya.

Ushbu maqolada, mustaqillak yillarida nodavlat notijorat tashkilotlar tomonidan yoshlar tadbirkorligini tashkil etishda amalga oshirilgan ishlarning qisqacha tarixi yoritilgan. Bunda asosan partiyalarning “Yoshlar qanoti” bo‘limlarining arxiv hisobotlari tahlil qilinib, kerakli tavsiyalar ham ishlab chiqilgan.

Аннотация

В этой статье освещается краткая история некоммерческих организации в годы независимости проделанной организациями работы по организации молодежного предпринимательства. При этом в основном были проанализированы архивные отчеты отделов «молодежного крыла» партий, а также выработаны необходимые рекомендации.

Abstract

This article highlights a brief history of non-profit organizations in the years of independence, the work done by organizations to organize youth entrepreneurship. At the same time, the archival reports of the departments of the "youth wing" of the parties were mainly analyzed, and the necessary recommendations were developed.

Kalit so‘zlar.

Yoshlar tadbirkorligi, partiya, jamg‘arma, innovatsion g‘oya, daromad.

Ключевые слова

молодежное предпринимательство, партия, фонд, инновационная идея, доход.

Keywords

youth entrepreneurship, party, foundation, innovative idea, income.

Yoshlar orasida tadbirkorlik faoliyatining yildan-yilga rivojlanib borishi, ularning jamiyat taraqqiyotiga muhim kuchga aylangani, hech shubhasiz mustaqillik yillarida bu sohada olib borilgan davlat siyosati nafaqat yurtimizdagi ko‘p sonli yoshlar hayotida, balki mamlakat taraqqiyotida ham nihoyatda muhim ahamiyatga ega bo‘lganining yorqin dalilidir. Ahamiyatli tomoni shundaki, ushbu sohadagi vazifalar, istiqbolli davlat dasturlarini amalga oshirishda davlat tashkilotlari bilan bir qatorda nodavlat-notijorat tashkilotlarining ham o‘rni katta.

O‘zbekiston Respublikasining “Nodavlat notijorat tashkilotlari to‘g‘risida”gi Qonunida “Nodavlat notijorat tashkiloti – jismoniy va (yoki) yuridik shaxslar

tomonidan ixtiyoriylik asosida tashkil etilgan, daromad (foyda) olishni o'z faoliyatining asosiy maqsadi qilib olmagan hamda olingan daromadlarni (foydani) o'z qatnashchilari (a'zolari) o'rtasida taqsimlamaydigan o'zini-o'zi boshqarish tashkilotidir"¹, – deb ta'rif berilgan.

Qonunga ko'ra, nodavlat notijorat tashkiloti (keyingi o'rinda NNT deb yuritiladi – dissertant) jismoniy va yuridik shaxslarning qonuniy manfaatlarini, turli demokratik va insoniylik qadriyatlarini himoya qilish, ijtimoiy-madaniy hamda ma'rifiy maqsadlarga erishish, qolaversa, xayriya faoliyatini amalga oshirish uchun tuziladi. NNT fuqarolarning ixtiyoriy birlushuvi bilan tuziladi, daromad olish ularning asosiy faoliyati bo'lmasligi kerak. Agarda qonunda belgilanganidek, pullik xizmat ko'rsatsa, u holda daromadni o'zining faoliyatini takomillashtirishga sarflashi nazarda tutilgan².

Shu o'rinda yoshlar tadbirkorligini tashkil etishda ko'maklashish, rivojlantirish va rag'batlantirish maqsadida bevosita va bilvosita tashkil etilgan NNTlarni tahlil qilish jarayonida ularni o'z faoliyati va funksiyasiga ko'ra ikki guruhga ajratildi. Birinchi guruhga NNT faoliyatining bir tarmog'i yoshlar bilan ishlash bo'lsa, ikkinchi guruhga butun bir muassasaning faoliyati faqatgina yoshlarga qaratildi.

Masalan, birinchi guruhga kiruvchi, O'zbekiston siyosiy partiyalari. O'zbekiston da 5 ta, ya'ni O'zbekiston xalq demokratik partiyasi, O'zbekiston Adolat sotsial-demokratik partiyasi, Milliy tiklanish demokratik partiyasi, O'zbekiston liberal demokratik partiyasi va Ekologik partiyalar mavjud bo'lib, ularning har birida yoshlar qanoti faoliyat ko'rsatadi. O'zbekiston Respublikasidagi siyosiy partiyalar yoshlar qanotlari 2003-2009-yillar oralig'idagi muddatda shakllandi.

- "Adolat" sotsial demokratik partiyasining "Yosh adolatchilar" deb nomlanuvchi qanoti 2003-yilda chiqarilgan Respublika konferensiyasida tuzildi³. Bu partiyaning boshqaruv Nizomiga ko'ra, "Yosh adolatchilar" faoliyati yoshlarda huquqiy ongni o'stirish, qonun qoidalarga amal qilish va huquqiy savodxonlikni oshirishga qaratilgan tadbirlarni o'z ichiga oladi.

- O'zLiDeP tarixi bir guruh tadbirkorlar va fermerlar 2003-yil 4-5-oktyabrda partiya tuzish tashabbusi bilan chiqishi bilan boshlandi. 2003-yil 15-noyabrda esa partiyaning birinchi ta'sis syezdi o'tkazildi va unda partiya dasturi qabul qilindi. 2004-yil 23-yanvarda partiyaning "Yoshlar qanoti" tashkil etildi⁴. O'zLiDeP "Yoshlar qanoti"ning maqsad va vazifalari quyidagilardan iborat:

yangilik yaratishga chanqoq, el-yurt ravnaqi va vatan manfaatlarini uchun fidoyi bo'lgan, zamon ruhini teran ilg'aydigan, ishbilarmon yoshlarni, malakali yosh kadrlarni o'z atrofida birlashtirish;

yoshlar hayotiga partiyaning dasturiy maqsadi va vazifalarini tatbiq etib borish;

¹ O'zbekiston Respublikasining Qonuni. "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida". O'RQ.763-son. 14.04.1999. // Lex.uz qidiruv tizimi. Murojaat qilingan sana: 29.03.2021.

² O'zbekiston Respublikasining Qonuni. "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida". O'RQ.763-son. 14.04.1999. // Lex.uz qidiruv tizimi. Murojaat qilingan sana: 29.03.2021.

³ O'zbekiston "Adolat" SDP ma'lumotnomasi.

⁴ O'zLiDeP Namangan viloyati bo'limi joriy arxiv ma'lumotlari. Ma'lumotlar Partiyaning Namangan viloyati bo'limi tomonidan 12.07.2020 yilda elektron ko'rinishda taqdim etilgan.

yoshlarning jamiyat hayotida harakatchanligini oshirish;
yoshlarning ijtimoiy-iqtisoiy hayotidagi huquqiy manfaatlarini himoya qilish;
istedodli yoshlarning salohiyatini to'liq yuzaga chiqarishga ko'maklashish;
yoshlarni jamiyatda hayotida munosib joy olishi uchun sharoitlar yaratishga
qaratilgan tadbirlar ishlab chiqish va amalga oshirish⁵.

Shu o'rinda eslatib o'tish joiz, har bir hududiy, tuman va shahar partiya Kengashlarida "Yoshlar qanoti"ning joylarda 112 dan ortiq klublarining faoliyati yo'lga qo'yilgan. Bundan tashqari yoshlarni tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanishiga ko'maklashish maqsadida "Diplom bilan biznesga", "Yosh tadbirkor muammolarini o'rganish", "Yosh mulkdor – yurt tayanchi" hamda "Yosh fermer" loyihalari joriy etilgan bo'lib, ularda 3,5 million yoshlar ishtirok etdi. Loyihalar doirasida 20 mingdan ortiq yoshlarga 46 mlrd. 500 mln so'm miqdorida kredirlar olishga amaliy yordam ko'rsatildi, shu yo'l orqali 50 mingdan ortiq ish o'rinlari yaratildi⁶.

2011-yildan boshlab yoshlarni tadbirkorlik sohasiga qiziqishini ortirish, ularni ushbu sohadagi bilimlarini mustahkamlash maqsadida partiyaning "Yoshlar qanoti" dasturi doirasida "Ishbilarmon o'quvchi" maxsus stipendiyasi ta'sis etildi. Stipendiya tanlovi o'quvchilarni tadbirkorlik va ishbilarmonlik ko'nikmalarini qay darajada o'zlashtirganligi, zamonaviy axborot va kompyuter texnologiyalari hamda internet xizmatidan foydalanish borasidagi bilimlari, qishloq xo'jaligi va ishlab chiqarish sohasini rivojlantirish borasida ishlab chiqqan innovatsion loyihalari asosidagi mezonlar bo'yicha tanlab olinadi. Tanlovning viloyat bosqichida eng yuqori o'rin olgan 5 nafar o'quvchiga "Agrobank" va "Sanoatqurilishbank" tomonidan yil davomida har oy maxsus belgilangan miqdorda stipendiya to'lab borilgan. Ushbu loyiha yoshlarga motivatsiya berib, tadbirkorlikka oid bilim va ko'nikmalarini shakllantirish, sohaga oid huquqiy-me'yoriy hujjatlarni sinchiklab o'rganishda ular o'rtasida sog'lom raqobat muhitini yaratishni nazarda tutdi. Natijada, ko'plab o'quvchi yoshlarda tadbirkorlik va ishbilarmonlik savodxonligi oshdi⁷.

- Xalq demokratik partiyasi Markaziy Kengashi Ijroiya qo'mitasining 2006-yil 16-martdagi qarori bilan "Istiqbol" yoshlar qanoti tuzildi. Ushbu o'z faoliyati davomida, yoshlarning mamlakat ijtimoiy-siyosiy jarayonlarida faol ishtirok etishga, vatanparvarlik tadbirlarini tashkillash va yoshlarni yagona shior ostida birlashtirishga chaqiruvlaridan iborat⁸.

- "Milliy tiklanish" demokratik partiyasining "Yoshlar kanali" 2008-yil 18-dekabrda faollar yig'ilida tashkil etildi O'MTDP "Yoshlar qanoti" o'z oldiga yoshlarda vatanparvarlik, milliy ruh tuyg'ularini tarbiyalash bilan bir qatorda, ular orasidagi ishsizlikni milliy hunarmandchilikni rivojlantirish orqali bartaraf etish, bu

⁵ O'zLiDeP Namangan viloyati bo'limi joriy arxiv ma'lumotlari. Ma'lumotlar Partiyaning Namangan viloyati bo'limi tomonidan 12.07.2020 yilda elektron shaklda taqdim etilgan.

⁶ O'zLiDeP Namangan viloyati bo'limi joriy arxiv ma'lumotlari. Ma'lumotlar Partiyaning Namangan viloyati bo'limi tomonidan 12.07.2020 yilda elektron shaklda taqdim etilgan.

⁷ Тadbirkorлар ва ишбилармонлар ҳаракати – Ўзбекистон либерал демократик партияси "Ёшлар қаноти" "ишбилармон ўқувчи" стипендияси учун кўрик-танлов ўтказилишини маълум қилади // Туркистон, 2011. 12 март.

⁸ Сиёсий кучларнинг сўл қаноти // Жамият, 2007. 8 март.

yoʻlda vazirlik idoralari, mahalliy hokimiyatlar bilan hamkorlik qilishni maqsad qilgan. 320014 partiya aʼzolaridan 157188 nafarini yoshlar tashkil etadi⁹.

Partiya safida 30 yoshgacha (OʻzLiDePda 34 yoshgacha) boʻlgan aʼzolari OʻzLiDePda – 49,9 foizni, “Milliy tiklanish” DPda – 53,6 foizni, XDPda – 31,9 foizni, Adolat SDPda -40,4 foizni tashkil etadi¹⁰.

Oʻz tuzilmasi va funksiyasiga koʻra, OʻzLiDeP mamlakatda tadbirkorlik faoliyatini qoʻllab-quvvatlashga qaratilgani bois, uning faoliyatida yoshlar tadbirkorligini qoʻllab-quvvatlashga koʻproq eʼtibor berildi. 2017–2021-yillarda Oʻzbekiston Respublikasini yanada rivojlantirishning beshta ustuvor yoʻnalishi boʻyicha Harakatlar strategiyasi ijrosini taʼminlash hamda oʻz tadbirkorligini boshlamoqchi boʻlgan yoshlarning ekspertlar va investorlarga oʻz biznes loyihalari taqdimotini namoyish etish, ularga mutaxassislar tomonidan tegishli maslahatlar berilishi hamda eksport sohasidagi ilgʻor tadbirkorlar natijasini oʻrganish va amaliy tavsiyalar olish imkoniyatini yaratish maqsadida “Start up invest”, “Start up exsport” va “Start up innovation” loyihalari tashkil etildi¹¹. Ushbu loyihalarni koʻlamini kengaytirish maqsadida esa Oʻzbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi va OʻzLiDeP Siyosiy Kengashi Ijroiya qoʻmitasi oʻrtasida mamlakatni 2019-2020-yillarda kompleks ijtimoiy-iqtisodiy va innovatsion rivojlantirish hamda Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining hududlarga amalga oshirayotgan tashriflariga puxta tayyorgarlik koʻrish maqsadida oʻzaro hamkorlikda yangi istiqbolli innovatsion loyihalarni ishlab chiqishga qaratilgan Memorandum imzolandi¹².

Ushbu hujjatga koʻra, ikki tashkilotlar hamkorligida turli yoʻnalishdagi tadbirlar oʻtkazilishi koʻzda tutilgan.

Xususan, hududlarni zamonaviy rivojlantirish maqsadida yangi innovatsion gʻoya va takliflarni ishlab chiqish maqsadida joylarda keng jamoatchilik vakillari, tadbirkorlar, yoshlar va ilmiy tadqiqotchilar ishtirokida uchrashuvlar oʻtkazish rejalashtirilgan.

Bundan tashqari hududlardagi mavjud erkin iqtisodiy sanoat zonalari, kichik sanoat zonalari hamda texnoparklarda tadbirkorlik subyektlari bilan uchrashib, ilgʻor innovatsion texnologiyalar asosida yuqori qoʻshilgan qiymatli, import oʻrnini bosuvchi, eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarayotgan va xizmatlar koʻrsatayotgan tajribali tadbirkorlar bilan faoliyatlarini boshlamoqchi boʻlgan loyiha tashabbuskorlari oʻrtasida “Startup innovation”, “Startup invest” va “Startup export” loyihalari boʻyicha mahorat darslari oʻtkazish ham nazarda tutilgan¹³.

Shuningdek, oʻzaro hamkorlikda yangi istiqbolli innovatsion loyihalarni ishlab chiqishga qaratilgan chora-tadbirlar rejasi tasdiqlab olinib, unga koʻra qator targʻibot

⁹ “Yoshlar qanoti” // mt.uz/yoshlar-qanoti

¹⁰ “Yoshlar qanoti” // mt.uz/yoshlar-qanoti

¹¹ OʻzLiDeP Namangan viloyati boʻlimi joriy arxiv maʼlumotlari. Maʼlumotlar Partiyaning Namangan viloyati boʻlimi tomonidan 12.07.2020 yilda elektron shaklda taqdim etilgan.

¹² Innovatsion rivojlantirish vazirligi va OʻzLiDeP oʻrtasida Memorandum imzolandi // Oʻzbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlantirish vazirligi rasmiy veb-sahifasi, Kirish rejimi: mininnovation.uz /uz/news/ murajaat qilingan sana: 2021.03.29

¹³ Innovatsion rivojlantirish vazirligi va OʻzLiDeP oʻrtasida Memorandum imzolandi // Oʻzbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlantirish vazirligi rasmiy veb-sahifasi, Kirish rejimi: mininnovation.uz /uz/news/ murajaat qilingan sana: 2021.03.29

ishlari o'tkazilishi ham maqsad qilingan. Ushbu loyihalarni keng targ'ib etish va amalga oshirish yoshlar tadbirkorligini rivojlantiradi.

O'zLiDeP tomonidan yosh tadbirkorlar joylarda duch kelayotgan muammolarga amaliy yordamlar ham berib kelindi. Buning natijasida yosh tadbirkorlarni qiynayotgan bir qator muammolar, xususan, yer ajratish, bino ajratish, kredit, subsidiya, soliq va boshqa imtiyozlarni olishda doimiy yordam ko'rsatildi (3.1.1. – ilova). Yosh tadbirkorlar faoliyatida eng ko'p uchragan muammolar kredit olish masalasida bo'lib, Respublika bo'yicha 2016-2021-yillarda 5870 ta muammo joyida ijobiy hal etilgan. Shundan, Andijon viloyatida 2192 ta, Namangan viloyatida 2420 ta, Farg'ona viloyatida 34 tasi to'g'ri keladi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI (REFERENCES)

1. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida". O'RQ.763-son. 14.04.1999. // Lex.uz qidiruv tizimi. Murojaat qilingan sana: 29.03.2021
2. O'zLiDeP Namangan viloyati bo'limi joriy arxiv ma'lumotlari. Ma'lumotlar Partiyaning Namangan viloyati bo'limi tomonidan 12.07.2020 yilda elektron ko'rinishda taqdim etilgan.
3. "Yoshlar qanoti" // mt.uz/yoshlar-qanoti
4. Сиёсий кучларнинг сўл қаноти // Жамият, 2007. 8 март.
5. Тadbirkorлар ва ишбилармонлар ҳаракати – Ўзбекистон либерал демократик партияси "Ёшлар қаноти" "ишбилармон ўқувчи" стипендияси учун кўрик-танлов ўтказилишини маълум қилади // Туркистон, 2011. 12 март.